

vezilo

GLASILO BELOKRANJSKE
TRIKOTAŽNE INDUSTRIJE

Odločbe s pripombami

Pred vami je Pravilnik, ki ga bo sleherni gotovo natančno preštudiral. V kratkem bodo potekale javne razprave o njem na zborih delovnih ljudi. Prav je torej, da predlagate svoje pripombe, ki bodo upoštevane, če le ne bodo v nesoglasju s katerim koli našim samoupravnim aktom.

Na podlagi opravljene ponovne ocenitve vseh delovnih nalog v DO „Bet“ Metlika, kar je bilo končano koncem avgusta 1977 ter hkrati na podlagi delne praznoreditve delavcev pri tem, izdaja Kadrovske splošni sektor vsem zaposlenim ustrezne odločbe s sledečimi pripombami:

1. Odločbe so bile izpisane z elektronskim računalnikom, pri čemer je on na podlagi predhodno zbranih podatkov o vsakem delavcu in o delovni nalogi, katero opravlja, izračunal bruto OD po sistemizaciji in bruto OD iz naslova vseh možnih dodatkov ter neto OD po stopnjah prispevkov, ki veljajo za delavčev občino bivanja.

2. Podatki o vsakem delavcu in delovnih nalogah so se zbirali in posredovali elektronskemu

računalniku skozi obdobje nekaj mesecev, a se niso zbirali samo podatki, da bi se lahko izpisovale odločbe, temveč še cela vrsta drugih podatkov (preko 100.000), na podlagi katerih bo elektronski računalnik od novembra dalje opravljal vsakomesečni obračun OD.

3. Ker moramo izključiti to možnost, da bi se pri izračunu kateregakoli podatka elektronski računalnik lahko zmotil, je jasno, da morebitne napake na nekaterih odločbah edinole lahko izvirajo iz napačno mu posredovanih podatkov, kar se je pri tolikšni masi zbranih podatkov kaj hitro lahko zgodilo.

4. Podatki, ki so neposredno vplivali na konkretni izračun pri vsakem delavcu in zaradi katerih odloča lahko ni pravilna, so sledeči:

- kraj stalnega bivališča (v povezavi z občino bivanja in izračunom prispevkov oz. skupnega neto OD)
- skupna delovna doba (v povezavi z dodatkom za minulo delo)
- delovna doba v „Bet“ (v povezavi z dodatkom na stalnost v DO)

- datum pridobitve lastnosti delavca v združenem delu (V povezavi z obema omenjenima dodatkom)
- opravljanje delovne naloge (v povezavi z izračunom v vrsti „PO SISTEMIZACIJI“ in v vrsti „DODATEK NA POGOJE DELA“)
- % osebne ocene (v povezavi z vsemi postavkami)

5. Pripominjamo, da je elektronski računalnik pri vseh delavcih skupno in delovno dobo v „Bet“ obračunal do vključno avgusta 1977 in temu ustrezno izračunal tudi en in drugi % dodatka. Pri delavcih, pri katerih je ugotovil, da so si pridobili lastnost delavca v združenem delu pozneje kot 5. mesecu, ne glede na konkretni mesec, jim tega meseca ni upošteval pri izračunu skupne in delovne dobe v „Bet“.

6. Pri delavcih, ki so se v DO „Bet“ zaposlili čisto na novo (pozneje kot avgusta 1977) je elektronski računalnik izračunal ene in druge delovne dobe ustrezno prilagodil njihovem datumu vstopa v DO „Bet“.

7. Tako kot je elektronski računalnik postopal pri izračunu delovne dobe ob priliki izpisovanja odločb, bo tudi postopal pozneje pri vsakomesečnem obračunovanju OD, torej bo tekoče iz meseca v mesec izračunal delovno dobo ter tudi vsak mesec sproti ugotavljal, kdaj bo posamezni delavec prešel iz nekega nižjega razreda %-ta dodatkov v adekvatni višji razred %-ta dodatkov.

8. Vse delavce prosimo, da preverijo še vse druge podatke na odločbi (datum in kraj rojstva ter stopnja šolske izobrazbe), ki so tudi lahko tu in tam napačni ter ugotovljene napake nemudoma sporočijo v Kadrovske splošni sektor.

9. V sluščaju, da so vsi izvorni podatki na odločbi pravilni, a delavec ugotavlja, da vsebina odločbe ni pravilna, pa je treba postopati tako kot je zapisano v zadnjem odstavku odločbe (gl. pravni pouk).

Direktor SOIS:
TONE OMERZEL

S 1. avgustom so se nam povečale postavke OD za 15 %. Res je, da so se nekaterim povečale za več kot 15 %, drugim pa manj kot 15 %. Te razlike so nastale zaradi določene kadrovske politike. Želja je bila bolje ovrednotiti nekatera ključna mesta, ki so imela preizkorno ceno v primerjavi s podobnimi nalogami v drugih DO. Veliko povpraševanje je po t.i. administrativnem delu, saj veliko šivilj obiskuje večerne administrativne tečaje, ker menijo, da je delo za pisalnim strojem več vredno kot delo za šivalnim strojem. Zaradi tega se nekaterim administrativnim delom niso toliko povečali OD. Vsako delovno mesto, na katerem se delavca lahko pogreša, ko gre na dopust ali na bolniško in mu zato ni treba iskati nadomestila, pomeni, da se to delo lahko ukine (t.i. odvečna režija).

Osebni dohodki

Tudi takšnim delom se niso povečali OD za povprečni %. Tam kjer se zaradi odsotnosti delavca ustavi nek proces, je pomembnejše delo in ga je treba bolje nagraditi. Pri nekaterih delih je velika fluktuacija, včasih je temu vzrok tudi osebni dohodek in je to treba pri oceni upoštevati. To je samo nekaj motivov, zakaj so bili diferencirani % povečanja OD.

Kako naprej? Zakon o združenem delu nam nalaga, da morajo biti osnove in merila za nagrajevanje delavcev po merljivih rezultatih dela in ne po delovnih mestih. V naši OD imamo kolektivne ali individualne učinke, ki so v 80 % primerih merljivi. 20 % zaposlenih delavcev pa lahko dela bolj intenzivno ali pa manj intenzivno in se te spremembe direktno ne odražajo v merljivih rezultatih. Moramo priznati, da po naši stari navadi delamo največkrat po nižji stopnji intenzivnosti, „plačo“ pa želimo po visoki stopnji. Ko nam na koncu zmanjka denarja, iščemo vzroke povsod drugje in ne pri osebnem delu. To se najbolj nanaša na nekatera režijska dela, ki jim bo treba postaviti katalog del (seznam opravil) po različnih cenah, evidentirati opravljena dela in po njih izplačevati OD. To pa naj pomeni, da lahko režijski delavec z nizko postavko zasluži večji OD kot delavec z višjo postavko, če slednji manj dela od njega.

NIKOLA PODREBARAC

ZA SARO ZLATA KOŠUTA – Beograjski Sejem mode je za nami. Dosegli smo lep uspeh: Zlato košuto za spalno srajco Sara. Kreatorke v Ljubljani se skupno dogovarjajo, kaj bomo razstavljali. Letošnje modele je kreirala Andreja Vodnik. Prva z leve je spalna srajca Sara.

PRAVILNIK O NORMAH – PRAVILNIK O NORMAH – PRAVILNIK O NORMAH – PRAVILNIK O NORMAH

Na podlagi 36. člena Temeljnega samoupravnega sporazuma o združitvi je delavski svet Belokranjske trikotajne industrije „Beti“ – Metlika, na seji, dne 1977 sprejel

PRAVILNIK O NORMAH – OSNUTEK

1. člen

S tem pravilnikom se določajo: bistvene sestavine norme, vrste norme, dela in naloge, pri katerih se norma določa, kriterij za poskusno normo in uvedba stalne norme, način določanja norme.

2. člen

Norma služi za formiranje lastne cene izdelka, za formiranje prodajne cene izdelka, za obračun med TOZD, za ugotavljanje individualnega in kolektivnega učinka pri nagrajevanju.

3. člen

Bistvene sestavine norme so: naziv artikla, vrsta operacije, čas, potreben za spolnitev oz. dokončanje operacije (uma postavka, cena OD(min), merška enota in skupni seštevek.

4. člen

Norma se lahko določi na tehnični način ali s kronometrom. Le v izjemnih primerih se norma določa na osnovi statistično preverjenih podatkov. Izgube delovnega časa se določajo statično (MTO).

5. člen

Tehnične podatke za vzorec izpolni tehnolog in vnese tehnične elemente izdelka. Vzorec ima svojo evidenco sifro in služi za predkalkulacijo.

6. člen

Norma se določa za povprečno produktivnega delavca s 100 % zavzetostjo ob normalnih delovnih pogojih.

Če normirec ugotovi nadpovprečno ali podpovprečno zavzetost, ima pravico ugotovljeni čas povečati ali zmanjšati do 30 %.

Stopnje zavzetosti se ocenjujejo od 70 – 130 % po 5 % različni stopnji.

7. člen

Preden se začne snemati normo, mora biti delavec o tem obveščen in vpeljan v delo pri operaciji, ki se izvaja.

Delavec ne more odkloniti snemanja, če je zato določen.

8. člen

Preden se začne k normirati, morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- na delovnem mestu mora biti pripravljen material, potreben za izvedbo operacije,
- stroj mora biti v brezhibnem stanju,
- predmeti dela, ki jih delavka uporablja ob izvedbi operacije morajo biti na razpolago,
- primerna razsvetljava in drugi pogoji.

9. člen

Delavec pred pričetkom normiranja najprej razveže sveženj, razstavi dele artikla na delovno površino, pripravi stroj za šivanje (napelje sukanec in namesti iglo).

S pričetkom operacije se aktivira kronometer. Ob zaključku operacije se kronometer ustavi. Tako je ugotovljen čas za operacijo.

10. člen

Postopek iz prejšnjega člena lahko normirec večkrat ponovi pri istem ali drugem delavcu, s tem, da ne meri pripravljeno zaključnih časov.

11. člen

Čas normiranja je odvisen od časa trajanja posamezne operacije, ne sme pa biti krajši do 30 minut.

12. člen

Pri snemanju norme se ugotavljajo naslednji elementi:

- čas (v minutah), potreben za izvršitev operacije na enoto artikla (kos, kg, meter),
- število strojev, ki jim delavec streže,
- skupno število artiklov na uro,
- čas, kdaj se je snemanje izvedlo,
- začetno pripravljeno čas,
- izgube časa zaradi osebnih potreb in zastojev strojev.

13. člen

Na podlagi obračuna, izvršene na podlagi dokumentacije iz prejšnjega člena in obračunsko določene osnove za delovno nalogo, se določijo osnove za cenik del.

- Cenik del mora vsebovati:
  - ime artikla in števil. stroja,
  - fazo dela in zaporednost operacij,
  - obračunsko osnovo v btto in netto znesku,
  - čas, porabljen na enoto proizvoda,
  - količina artikla na 8 ur,
  - cena dela v btto in netto znesku.

14. člen

Delovne naloge oz. operacije, pri katerih se določa norma:

TOZD Pletilnica

- paranje čipk
- rezanje čipk

- kontrola in adjustiranje čipke
- navijanje in etiketiranje ozke čipke
- pletenje:
  - tekstima
  - rašel
  - snutkovno
  - orizio
  - pliš
  - žakard
  - albiu
  - finorebričasto
  - transfer
  - odzi
- pregledovanje surovega pletiva

15. člen

TOZD Barvarna

- barvanje v kadi
- JET aparati (diolen)
- HT – aparat (preja)
- overflow
- sušilno raztezalni stroj
- tiskarski stroj
- kalandar
- kosmatilec
- šivanje pletiva
- zlaganje pletiva
- pregled metraže

16. člen

TOZD Kodranka

- fiksiranje na stroju FT – 415
- fiksiranje na stroju FTF – 400
- fiksiranje na stroju FTF – 424
- dvojenje in sukanje
- navijanje preje
- medfazna kontrola
- pregled in pakiranje preje
- adjustiranje cevke
- pletenje oblačilnih vrečk
- navijanje preden

VOLNA

- navijanje preden volne
- medfazni pregled
- parjenje volne
- odvijanje in navijanje volne
- pregled – pakiranje volne
- strojno lepljenje etiket

17. člen

TOZD Konfekcija

1. Strojno šivanje:

- a) enoigelnji stroji
- b) overloki
- c) dvoigelnji stroji
- d) troigelnji in večigelnji stroji
- e) avtomati

2. Ročna dela:

- a) čiščenje sukanca
- b) pregledovanje
- c) likanje
- d) adjustiranje – ročno
- e) adjustiranje – strojno
- f) izdelava škatel
- g) pisanje etiket

3. Krojenje:

- a) polaganje pletiva – strojno
- b) polaganje pletiva – ročno
- c) strojno krojenje in razkrojavanje

- d) sortiranje
- e) posortiranje
- f) rezanje obrob

18. člen

Dodatni čas za dela iz prejšnjega člena (osebne potrebe, organizacijske in tehnične izgube, malica ter pripravljeno-zaključni čas) znaša:

– 1. A	= 17 %
– 1. B, 1. C	= 20 %
– 1. D	= 22 %
– 1. E	= 18 %
– 2. A, B, C	= 14 %
– 3. A, B, C, E, F	= 17 %
– 2. E, F	= 17 %
– 3. D	= 14 %

19. člen

Poskusna norma se ugotavlja za novi artikel, ki se uvaja v proizvodnjo do količine 10.000.

Nad to količino se ponovno normira in se določi stalna norma.

20. člen

Artiklom, ki se izdelujejo v serijah, manjših od 1.000 kosov, se norma zniža za 8 %.

21. člen

Stalno normo podpisujejo normirec, vodja TOZD in tehnični direktor.

22. člen

Stalna norma se lahko spremeni v + ali –, če se spremenijo pogoji dela zaradi stroja ali materiala, če se spremenijo gostota pletiva, število del. sistemov in potrežba strojev.

Pri spremembi stroja se upošteva zmanjšanje obratov zaradi zastarelosti ali izrabljenosti, ali povečanje obratov zaradi nakupa novih strojev in novih tehničnih pripomočkov (aparatorov).

Pri spremembi materiala pa se upoštevajo odkloni v + ali – od normalne kvalitete.

23. člen

Določilo 6., 9., 10., 17., 18., 19. in 20. člena tega pravilnika se nanaša predvsem na dela v konfekciji.

24. člen

Norme se morajo oddati kalkulantu do 30. v mesecu za pretekli mesec, zaradi obračuna OD.

25. člen

Ta pravilnik stopi v veljavo 8. dan, ko je bil sprejet na delavskem svetu.

26. člen

Za spremembe in dopolnitve tega pravilnika je pristojen delavski svet.

PREDLOG SESTAVIL:
DESIMIR MILOVANOVIČ

VARUJMO OČI.
PREPREČUJMO
SLEPOTO

(Nadaljevanje iz prejšnje št.)

OSVETLJENOST

Osvetljenost je količnik svetlobnega fluksa, (svetlobni tok) ki pade na element površine in površine tega elementa. Osvetljenost merimo v luksih (lx). Merilna priprava je luksmeter.

NAČIN RAZSVETLJAVE

Neposredna razsvetljava
Pri neposredni razsvetljavi je usmerjen skoraj ves svetlobni tok v določeno smer – navzdol.
Pretežno neposredna razsvetljava

Večji del svetlobnega toka je usmerjen navzdol, manjši del pa navzgor.

Prosto sijoča razsvetljava
Svetlobni tok se razpršuje v vse strani enakomerno.

Pretežno posredna razsvetljava

Večji del svetlobnega toka je usmerjen navzgor, manjši del pa navzdol.

Posredna razsvetljava
Ves svetlobni tok je usmerjen v strop in stene, od koder se odbija v prostor.

Neposredno razsvetljavo izberemo za visoke dvorane in obratne prostore s temnim stropom in temnimi stenami, v katerih se opravlja delo, pri katerem so zaželeno močne sence.

Pretežno neposredna prosto sijoča in pretežno posredna razsvetljava sta primerni v stanovanjih, pisarnah, risalnicah, laboratorijih in delavnicah, ki imajo svetle stropne in stene in kjer želimo doseči dobro razsvetljavo vsega prostora.

Posredna razsvetljava na splošno ni primerna za delovne prostore in jo uporabljamo predvsem v večjih dvoranah, avlah in podobno. Pogoj za uporabo posredne razsvetljave pa so svetle stene in svetel visok strop.

VRSTE RAZSVETLJAVE

Razsvetljava je lahko samo splošna ali pa splošna in krajevna.

Splošna razsvetljava je boljša, ker je prostor enakomerno raz-

svetljen in se oko ne utruja, ker se mu ni treba pri vsaki spremembi smeri pogleda prilagajati na novo.

RAZSVETLJAVNA IN PRODUKTIVNOST

Raziskave in izkušnje v industriji kažejo, da lahko zboljšanjem lastnosti razsvetljave dvignemo produktivnost dela od 5 do 50 %. Stroški rekonstrukcije se hitro vračajo. Harrison je npr. v tovarni Timken Roller Bearing Co., Columbus, ZDA, samo s povečanjem osvetljenosti ugotovil naslednje naraščanje proizvodnje:

Osvetljenost v luksih	Porast proizvodnje v %
50	0
60	4
130	8
200	12,5

RAZSVETLJAVNA IN NEZGODE PRI DELU

Raziskave so pokazale, da ima razsvetljava velik vpliv na nezgode pri delu.

V Veliki Britaniji so na podlagi proučevanja prijavitelj o nezdah pri delu ugotovili, da se je v poletnih mesecih – ob naravnih razsvetljavi in ustreznih visokih vrednostih osvetljenosti – v eni uri zgodilo povprečno 7,16 % nezd, pozimi pri umetni razsvetljavi in ustreznih nižjih stopnjah osvetljenosti pa 12,32 % nezd, tj. za 71 % več.

ZDRAVSTVENO VARSTVO

Sodelovanje pri oblikovanju delovnega mesta v zvezi z ustrezno razsvetljavo je imperativ bodočnosti.

Če bodo delavci izpostavljeni infrardečim žarkom ali ultravioletnim žarkom, oz. če bodo delali ob neustrezni razsvetljavi, so potrebni vestni zdravniški pregledi pred nastopom službe in obdobjni zdravniški pregledi.

Včasih je potrebno skrajšati delovni čas ali menjati delovno mesto.

ZVEZA DRUŠTEV SLEPIH IN SLABOVIDNIH SLOVENIJE SKRBI ZA OBČANE, PRIZADETE NA VIDU

Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije je bila pod imenom Združenje slepih Slovenije ustanovljena leta 1946, s poznejšimi spremembami pa je privzelo današnji naslov, ki naj bi pomenil, da so društva slepih in slabovidnih v Sloveniji združena v Zvezo društev in da so sedaj v to zvezo poleg slepih vključeni tudi slabovidni.

(nadaljevanje na 6. strani)

Mesto Metlika skozi zgodovino

MILAN BRAČIKA

(nadaljevanje iz prejšnje št.)

Nemški vojni stroj je sklepal svoj jekleni obroč okrog Jugoslavije. Jugoslavija je bila popolnoma obkrožena od sovražnika. Bilo je samo še vprašanje dneva, ko bodo nemške čete napadle Jugoslavijo. Takratna protiljudska vlada Cvetkovič-Maček ni upoštevala teženj ljudstva. Delovno ljudstvo je bilo oropano svojih pravic. V vojski je v velikem obsegu rovarila peta kolona in tako hromila obrambno moč države, ki so jo čakali veliki in težki dnevi. Protiljudska vlada Cvetkovič-Maček je odkrito paktirala z nacistično Nemčijo.

To fašistično nevarnost je spoznala edino komunistična partija Jugoslavije, ki je ljudstvo ilegalno stalno obveščala o osvajalnih naklepih nacistične Nemčije.

V Metliki so bili med prvimi organizatorji komunistične partije krojač Jože Sašek, čevljar Jože Slanc, zdravnik Lojze Mihelčič in še nekateri drugi aktivisti. Zaradi aktivnega delovanja so bili od takratnih oblasti preganjani.

Dogodki so se hitro vrstili. Vlada Cvetkovič-Maček je 25. marca 1941 pristopila k trojne-

mu paktu Rim-Berlin-Tokio. Komaj dva dni kasneje to je 27. marca 1941 je ogorčeno ljudstvo izvedlo državni udar (puč), odstavilo namestnika kneza Pavla in izdajalsko vladno. Prestol je zasedel kralj Peter II., novo vladno pa je sestavil general Simović. Ta vlada je pod pritiskom komunistične partije sklenila pogodbo o medsebojni pomoči z ZSSR. Toda bilo je prepozno. Ogorčeni in krvoločni Hitler je izdal svojemu letalstvu, kateremu je poveljeval Goering, ukaz, naj z zaporednimi bombnimi napadi razruši glavno mesto Beograd, čeprav je bil proglašen za odprto mesto. 6. aprila zjutraj so nemški bombniki zasuli Beograd z bombami. Bombe so napravile strahotno razdejanje, saj je bilo porušeni veliko hiš in ubitih mnogo prebivalcev. Le razdejanje Varšave se lahko primerja s strašnim razdejanjem, ki ga je doživel Beograd 6. aprila. Istega dne so brez vojne napovedi nemške, italijanske, madžarske in bolgarske čete napadle Jugoslavijo. Petokolonaštvo, korupcija in izdajstvo so pripomogli, da je jugoslovanska armada kapitulirala v pičlih enajstih dneh.

Za Jugoslavijo so se pričeli težki dnevi okupacije. Vlada in kralj sta pobegnili v izemstvo. Z neoboroženim ljudstvom je ostala sarno komunistična partija Jugoslavije, ki je kmalu zatem organizirala borbo proti okupatorju.

Ko so 6. aprila 1941 Hitlerjeve in Mussolinijeve horde napadle z vseh strani bivšo Jugoslavijo, jim ni bilo treba veliko truda, da so jo v dobrih dvanajstih

(nadaljevanje na 7. st.)

KOŠARKA ŠE VEDNO „PRVA“ – Septembra je bila odigrana košarkarska tekma med Crveno zvezdo iz Beograda in našo ekipo Beti. Rezultat srečanja niti ni pomemben, važnejše je to, da se je zbralo v novi športni dvorani pri osnovni šoli veliko ljubiteljev košarke. Torej zanimanje za ta šport je, in ne bi bilo odveč pospesovati in podpirati ga. Naj nam za to ne bo žal denarja. Foto: Branko Herak

Svetovni dan varčevanja

Z uvedbo denarja se je naturalna oblika varčevanja spremenila v denarno. S tem pa so za varčevanje nastopile široke možnosti. Ko se je denar uveljavil kot plačilno sredstvo, so se pojavile tudi prve ideje o potrebi varčevanja, pa tudi zamisel o ustanavljanju specializiranih ustanov za zbiranje prihrankov.

Hranilniška misel sega daleč nazaj v preteklost, saj je že pred več kot 360 leti Francoz Huegas Delestre nakazal potrebo po organiziranem varčevanju prebivalstva. Leta 1778 so v Hamburgu ustanovili splošno preskrbovalno ustanovo, ki je v svojih pravilih poudarila, da je „ustanovljena za dobro marljivih oseb obeh spolov, kajti tudi majhni prihranki v hudih časih veliko pomenijo, z nekaj obrestmi pa še več. S svojo marljivostjo in varčnostjo naj tako koristijo sebi in državi...“.

Ob koncu 19. stoletja so hranilnice različnih dežel začele navezovati medsebojne poslovne stike. Leta 1924 pa so v Milanu ustanovili mednarodni inštitut za varčevanje. Takrat so sklenile: „31. oktober naj bo vsako leto praznik varčevanja po vsem svetu, da bi se z ustno in pisano besedo širila načela in ideje varčnosti.“

Vsako, ki ima prihranek na hranilni knjižici, občuti določeno neodvisnost, samostojnost, samozavest, občuti določeno varnost v življenju in delu ter brezskrbno gleda v bodočnost. Z vidika družbene skupnosti varčevanje dopolnjuje družbeno akumulacijo, ker se prek bančnega sistema ponovno vrača v gospodarstvo, doprinaša k razvijanju proizvodnih sil, pospeševanju proizvodnih procesov in ustvarjanju pogojev za materialni in kulturni napredek družbe.

Prav v naši socialistični družbeni ureditvi je treba posvečati veliko pozornost vzgoji varčevalne zavesti posameznika.

Mednarodni inštitut za varčevanje je ob svoji ustanovitvi 1924 objavil naslednji razglas: Delo in varčevanje sta najmočnejša dejavnika na poti h blaginji, napredku in dostojanstvu vsakega posameznika.

ZDRUŽENJE
POSLOVNIH BANK
IN HRANILNIC SRS

Norma, ki veča učinek

ANČKA VOVKO je v TOZD Konfekcija Mima peč šele dve leti. Je zgovorna ženska, ki pa se nerada slika. Prej je bila zaposlena v Industriji obutve Novo mesto.

— Kakšno delo opravljate?

— Sem adjustirka. Trenutno adjustiramo moški slip. Norma je dvesto šestdeset kosov v osmih urah. Od meseca maja

naprej imamo skupinsko normo, kar se mi zdi, in ne samo meni, zelo pametno. Učinek našega dela je veliko večji, saj pomagamo druga drugi. Delo je vedno opravljeno, da, celo preseženo.

— Katere so še prednosti skupinske norme?

— Delamo samo v eni izmeni. Le dopoldne, pa še manj nas je kot prej. Zdaj nas je sedem, poprej nas je bilo enajst. Štiri delavke so šle za stroj.

— Koliko zaslužite na mesec?

— Takole: dva tisoč petsto dinarjev, do pred kratkim pa dva tisoč devetdeset.

— Imate družino?

— Enega otroka. Otroškega varstva v Mimi peči nimamo organiziranega, zato je otrok doma. Da bi kdo pripravil varstvo vsaj za štiri dopoldanske ure, bi rade plačevale. Otroci so velika skrb.

— Pa druge ženske, kako se znajdejo?

— Veliko se jih vozi v Novo mesto. Otroke peljejo s seboj in jih dajo tam v vrtec.

Besedilo:
TONI GAŠPERIČ
Foto: Branko Herak

Skromnost in uspeh

Na letošnjem Sejmu mode v Beogradu je prejela Beti že drugo Zlato košuto, najvišje jugoslovansko priznanje za katorske uspehe. Prvič se je to zgodilo 1974. leta za spalnico Tosca, letos pa je prinesla v hišo Zlato košuto spalnica Sara. Obe spalnici je skreirala ANDREJA VODNIK, kreatorica v našem oddelku v Ljubljani.

V strokovni žiriji, ki podeljuje Zlate košute, je šestinštirideset članov. To so umetniki, novinarji, kreatorji, potrošniki in tako naprej.

— Kaj ti pomeni priznanje, Andreja?

— Vesela sem, ko vidim, da moje delo ni bilo brezkupno. To je velika spodbuda za nadaljnje delo.

— Ob podobnih nagradah se nemalokrat šepeta, da so kupljene.

— Menim, da sem dobila to visoko priznanje povsem zaslužno.

Sara je spalnica iz zelo cenjenega bombaža. Je enostavnega kroja in jo lahko nosite mirne duše tudi kot obleko. Sploh so spalne srage Beti „oblekaste“ spalne srage, so praktične. Sprehodi sem se po sejnišču, si ogledala razstavljene artikle in prav zato lahko trdim, da prednjačimo, da Beti vodi.

— Si prepričana, da dovolj dobro izkoristimo podobna priznanja?

— Nagrad ne znamo izkoristiti, to drži. Sejmskih kolekcij ne prodajamo ali pa zelo malo, četudi vzbude pri kupcih veliko zanimanja. Na primer: Saro so naročali že kar na sejmu.

— Povej mi kaj o sebi.

— V Beti delam šest let. Šolo za oblikovanje sem končala v Ljubljani. Zadovoljna sem.

— Imate kreatorke dovolj možnosti, da spoznate gibanja mode v Evropi, v svetu?

— Zadnje čase kar precej. Veliko potujemo. Tako v Pariz, Duesseldorf, Bologno, včasih v Milano, v London. Vendar se v London ne izplača iti, ker nimaš kaj pametnega videti, to je le posnemanje z drugih sejmov in revij.

— Kaj vas muči tu v Ljubljani?

— Slabi delovni pogoji, majhni prostori. Sam lahko vidiš, kakšna stiska je v tej naši sobici.

— Ste zadovoljne, mislim na kreatorke, s povezavo Ljubljana-Metlika?

— Še kar. Ne bi pa bilo odveč, če bi imeli v Metliki koga, ki bi skrbel za ureditev kolekcije, mislim za vse tiste stvari, ki nas obremenjujejo, a nimajo kdove kakšnega učinka. Včasih potrošimo preveč energije za nepomembne reči, namesto da bi ustvarjale.

— Si zadovoljna z načinom, kako izbiramo v Beti posamezne kolekcije?

— Da. Me, kreatorke, svetujemo. Da se sugerirati. Dobro sodelujemo. So pa huda zavora trgovci, ki velikokrat nimajo posluha za nove modne tokove.

— Kaj po tvojem manjka našim kolekcijam?

— Gotovo smo preveč klasični. Premalo smo predrzni. Imamo modele, ki odpadejo, in bi jih lahko z uspehom prodajali v butiku. Lastnem. Pa še nekaj je: naša kolekcija je veliko preobsežna, prenasičena. Lahko bi imeli veliko manj tiskov. Sicer pa: ob delu so vedno tudi napake.

Pogovarjal se je:
TONI GAŠPERIČ
Foto: Branko Herak

Zakaj spori

Angleška popevka poje: „Sem mlad in neumen in ves svet je pod mojimi nogami.“ Tudi mi smo mladi. Da smo neumni? Tudi to, saj star pogovor pravi: „Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most.“ O tem, da poznamo zapreke, ki bi nas ovirale pri doseganju cilja, ni dvoma. Toda zdi se mi, da ovire prebrodimo laže kot odrasli.

Tudi mi bomo nekoč gledali svet in življenje iz drugega zornega kota. Vem, naši starši vidijo oz. iščejo probleme in težave v stvarih, ki same po sebi ne bi nikoli izzvale nevšečnosti. Vedno kritizirajo mladino, vidijo le njene napake in svoje dobre in najboljše lastnosti. Človek dobi občutek, da so se rodili odrasli pametni in da niso nikoli potrebovali nobene vzgoje, ker so pač vse prinesli s seboj na svet.

Zelo obrabljena fraza pravi: „Lahko je kritizirati,“ jaz pa le še pristavim: „posebno, če ne

poznaš razmer.“ Zelo malo starejših je pripravljeno pomagati mlad ni, jim svetovati, česa naj se primejo, če pač sami niso tako domiselni, da bi si našli zaposlitev tudi v prostem času. Vedno govorijo le: „Ko smo bili mi mladi, je bilo drugače.“ Seveda je bilo. Bog ne daj, da bi po tridesetih ali štiridesetih letih, ko se povsod po svetu z veliko naglico razvijajo znanstvene vede, ko se večja standard, pri nas stagnirali. Takrat je bilo v mestu nekaj avtomobilov, danes stoji že pri vsaki hiši jekleni konjiček. Danes imamo za zabavo rock ansamble, takrat je bila dovolj že harmonika. Preteklost ni primerljiva s sedanjostjo. Vendar se nekateri tako radi zatekajo k njej – k preteklosti namreč. To je ravno tako, kot bi primerjal krompir s torto. Tudi tu imajo eni radi prvo, drugi slednje.

Ne vem kako bi se na primer zdelo našim staršem, če bi jim njihovi starši danes rekli: „Ko smo bili mi toliko stari, še nismo imeli ne tega ne onega.“ Na to ne pomislijo, nas pa iz dneva v dan „filajo“ z nenehnim ko, ko, ko... Prav zaradi

teh „kojev“ prihaja do nesoglasij med starejšo in mlajšo generacijo. Vsak ima svoj prav, največkrat pa se zgodi, da ta PRAV ni z nobene strani upravičen. Starši bi se morali zavedati, da današnja mladina odradša in se osamosvaja hitreje kot nekoč. Zato bi morali poznati mejo, do katere se še lahko pogovarjajo z otroki kot z otroki in kje morajo spremeniti temo pogovorov. Toda tudi mladina bi se morala dobro zavedati, da je marsikateri navset staršev vreden veliko več kot kup prebranih knjig. Toda večkrat se zgodi, da se mladostniki opečejo, in šele potem uberejo pravo pot. Ali pa tudi ne.

Teži pa me še nekaj. Vsak dan berem „DELO“ in kaj nerada se s pogledom ustavim na strani, ki je namenjena nesrečam, ugojem, ropom, tatvinam... Kljub temu sem spoznala, da je veliko ljudi, ki so že v zrelih letih, pa povzročijo hud prekršek. Kaj je vplivalo na te ljudi, da so zagrešili nekaj, kar moralno ni opravičljivo? Je tudi nanje vplivala vzgoja v mladosti? So brez vesti? Mislim,

da ne, sicer bi lahko zašli na kriva pota že takrat. Mogoče niso osebnostno dozoreli? Malo verjetno. Ne vem vzroka. Sicer pa ljudje takšnih „črnih ovc“ ne obsojajo v takšni meri kot mladino, ki je pravzaprav bolj potrebna dobrega nasveta, kot hudih sankcij in poboljševalnih zavodov, ki, kakor se je že izkazalo, v veliki meri negativno vplivajo na mlado, občutljivo osebnost. Zato je tudi veliko povratnikov.

Spori med generacijami so bili, so in bodo vedno obstajali. Jaz, pa tudi vi jih ne boste prepričali, lahko pa bi jih ublažili. Preden kregate mladostnika, premislite, če ne bi bilo boljše ubrati primernejše poti in mu na miren način povedati, kaj je storil napak, kako mora delati, da bo koristil sebi in družbi. Prepovedan sad je najslajši, pravijo in tudi otrok bo s še večjim veseljem počenjal stvari, ki so mu prepovedane in vtepane v glavo s palico, grobo besedo. Raje ga navajajte k samostojnosti, spoštovanju vašega, kakor tudi njegovega lastnega dela. MIRJANA BEZEK

Varnostni pas

Raziskave na raznih koncih sveta, ki neizpodbitno dokazujejo, da je varnostni pas pripomoček, ki prepreči smrtno in težke poškodbe v 56 do 70 % vseh nesreč, so dale pobudo, da je tudi Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pričel z organizacijo akcij na to temo. Začetek sega v leto 1974, ko so z anketo med vozniki skušali zvedeti njihova mnenja o uporabi varnostnega pasu. Že iz tedanje ankete je bilo očitno, da več kot polovica vprašanih soglaša s tem, da se uporaba varnostnega pasu uzakoni, 12,2 % anketirancev je pa odgovorilo, da je varnostni pas nepotreben in ob nekaterih nesrečah celo nevaren. Tega leta je imelo med 3.878 vprašanimi vozniki vgrajene varnostne pasove le 17 % voznikov.

Statistični podatki o prometnih nesrečah v naši republiki v obdobju 1970–1975 so pokazali, da pri nas vsako leto umre na cestah 550 do 600 ljudi. Ob upoštevanju tujih raziskav o varnostni učinkovitosti pasov, je Svet za preventivo in vzgojo prišel do shrlljivega podatka, da bi samo v tem obdobju v Sloveniji lahko obvarovali smrti okoli 900 ljudi, hušjih telesnih poškodb pa približno 20.000, če bi bili vsi uporabljali varnostne pasove. Na podlagi vseh podatkov je

Svet že leta 1974 sklenil, da izdela program za izvedbo trajne propagandne akcije „Varnostni pas“ z namenom, da bi vozniki v vozila vgradili pasove in kar je glavno, da bi se z njimi tudi pripenjali.

V državah, ki so uzakonile privezovanje, se je število težkih poškodb in smrtnih primerov med vozniki in potniki zmanjšalo: na Švedskem za 51 %, v ZDA za 83 %, na Finskem pa kar za 88 %. Podatki več kot dovolj vzpodbudno govore v prid odločitvi, da varnostnemu pasu posvetimo vso pozornost. Nekateri podatki, omenjeni na 13. kongresu kirurgov Jugoslavije, tudi v prid uporabe varnostnega pasu. Tako je bilo ugotovljeno, da so vzroki smrti v prometnih nesrečah, ki bi jih z uporabo varnostnega pasu lahko preprečili, izraženi v odstotkih sledeči: poškodb na možganih bi bilo manj za 51,08 %, izkrvavitev manj za 10 %, bronhopnevmonije za 5,75 itd.

Da bi akcija „Varnostni pas“ še bolj poglobljeno zajela prometne udeležence, so se nekatere članice v Svetu dogovorile za konkretne dodatne naloge. Med drugim naj bi delavci milice ob prometnih nesrečah s smrtnim izidom ali hudimi poškodbami ugotavljali, ali sta bila voznik in sopotnik ob nezgodi pripeta.

Rezultat okrepljene akcije je bil dokaj razveseljav. Tako je JLA v letu 1976 vgradila varnostne pasove v vse svoje

osebne avtomobile, enako tudi večina avtošol v svoja šolska vozila, poleg tega pa so avtošole v teoretični del priprave na vozniški izpit vključile pomen in uporabo pasu.

V letošnjem juliju se je Republiški svet ponovno odločil za anketo med vozniki, ki so jo opravili na nekaterih bencinskih črpalkah v Sloveniji. Odgovarjalo je 24.010 voznikov osebnih avtomobilov, kar pomeni 7,85 odstotka od 306.015 registriranih (31. dec. 1976) avtomobilov v Sloveniji. Od celega števila anketiranih voznikov 37,9 odstotka ni imelo vgrajenih pasov, 18,5 odstotka voznikov je izjavilo, da varnostne pasove redno uporablja, 55,2 odstotka se z njimi pripenja le na daljših vožnjah ali občasno, 26,3 odstotka pa varnostnega pasu sploh ne uporablja.

To so izjave. Slike pa so drugačne: Med samo anketo je ob prihodu na črpalko prispelo pripetih z varnostnimi pasovi le 11,2 odstotka voznikov. Zanimive so izjave tistih, ki ne uporabljajo varnostnih pasov, med njimi je le 25 odstotkov pričanih, da so varnostni pasovi celo nevarni, ker naj bi bili ob požaru ali padcu v vodo ovira za hitro rešitev. Pustimo tokrat v nemar „brhtne“ odgovore, pa poglejmo te poučne podatke: poleg letošnje akcije je Republiški svet pripravil tudi pregled smrtnih nesreč za obdobje od

20. aprila do 5. julija letos. V tem kratkem času je bilo 31 prometnih nesreč, v katerih je 44 voznikov izgubilo življenje, prav toliko pa je bilo ranjenih. Pri tem gre posebej omeniti, da je bil med pripetimi vozniki mrtev samo eden, huje poškodovan pa nihče. Rezultat med vozniki, ki so sicer imeli vgrajene varnostne pasove, pa so v trenutku nesreče bingljali na obešalnikih, je bil naravnost grozljiv: 16 mrtvih voznikov, in 12 mrtvih sopotnikov, ranjenih 13 voznikov in 21 sopotnikov. Da bo podatek še bolj žalosten povejmo, da je bila večina mrtvih prav v tistih vrstah nesreč, v katerih uporaba varnostnega pasu po dosedaj znanih raziskavah preprečuje smrtno in hude poškodbe.

Eno z drugim: očitno je, da naši vozniki počasi in prepočasi sprejemajo varnostne pasove, pa naj bodo podprti s še tako otipljivimi argumenti.

Ne bi se spuščali v mnenje Republiškega sveta za preventivo, ki sodi, da javna občila premalo osveščajo voznike in sopotnike v zvezi z uporabo pasov – mogoče je tudi to deloma res. Vendar pa: tuja praksa dokazuje, da pihanje na dušo tudi v avtomobilistično in drugače bolj razvitih deželah bolj malo zaleže, (celo bolestno discipliniranim Nemcem po dveh poskusnih letih grozijo, da bodo uvedli kazni za neupoštevanje predpisov o privezovanju).

(nadaljevanje s 3. st.)

V Sloveniji deluje danes devet medobčinskih društev slepih in slabovidnih. Njihovi sedeži so v Celju, Kopru, Kranju, Ljubljani, Mariboru, Murski Soboti, Novi Gorici, Novem mestu in Ptuju. Skupaj je včlanjenih 1.848 slepih. Pred leti smo začeli s pripravami za včlanjevanje slabovidnih in so društva v lanskem letu že včlanila 234 oseb s 60- do 90-odstotno izgubo vida. Število članov nenehno narašča. Letno sprejememo na novo okrog 100 slepih članov (v letu 1975 jih je bilo sprejetih 114), skupno število pa se letno poveča le za okrog 20 do 30 članov. Razlika gre na račun osipa, predvsem pa umrljivosti. Tolikšno število novih članov seveda nalaga organom društev in Zvezi ogromno delo. Če k temu prištejemo še pravkar začeto včlanjevanje teže slabovidnih, potem smo o velikem obsegu dela lahko prepričani.

Društva slepih in slabovidnih so tisti dejavniki, ki v imenu organiziranih slepih prvi navežejo stike s slepim občanom, bodisi da je ta slep od rojstva ali pa je oslepel pozneje iz kakršnegakoli vzroka. Društva so tisti dejavniki, ki nosijo največji delež skrbi in dela s slepimi občani. Društva po svojih delegatih sestavljajo Zvezo društev. Ta je odgovorna predvsem za spodbujanje službe pri sistemskih rešitvah odprtih vprašanj in za opravljanje tistih nalog, ki so skupne vsem društvom in so jih društva s posebnim sporazumom zaupala Zvezi.

Za preteklo obdobje, tj. za čas od ustanovitve Zveze do danes, lahko trdimo, da je uresničila marsikatero željo slepih. Rešili so mnogo takih vprašanj, ki so izboljšala materialni in družbeni položaj članov. Ob znatni podpori družbe je Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije v korist svojih članov uspelo rešiti naslednja pomembnejša vprašanja:

— v glavnem je vsa na vidu huje prizadeta mladina, sposobna za šolanje, sprejeta v šolo za slepo in slabovidno mladino oz. po končani osnovni šoli v ustrezno poklicno šolo;

— dokaj dobro je že rešen problem usposabljanja slepih za ustreznejše poklice, kajti med obema vojnama in takoj po drugi svetovni vojni so se slepi usposabljali le za tradicionalne obrti (ščetarje, metlarje, pletarje);

— ob razumevanju družbe in ob uporabi sodobnih tehničnih pripomočkov, ki smo jih spoznali pri mednarodni izmenjavi izkušen in doma, smo dosegli, da je danes v Sloveniji zaposlenih okrog 370 slepih oseb in da skoraj ni usposobljenega slepega, ki bi ne bil zaposlen;

— s posredovanjem organov naše Zveze smo dosegli, da je bil sprejet zakon o prednostni pravici slepih telefonistov pri zaposlitvi na telefonskih centralah;

— zaradi vse pogostejšega odklanjanja teže slabovidnih v rednih šolah, je dejavnost Zavoda za slepo mladino v Ljubljani ter Centra za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki razširjena tudi na šolanje teže slabovidnih;

— ustanovljena je tiskarna za slepe in odprt poseben studio za zvočno snemanje knjig in časopisov;

— urejeno je redno izdajanje časopisov za slepe (v Braillovi pisavi in zvočno);

— ustanovljena je knjižnica, v kateri lahko slepi dobijo vsaj nekaj knjig, napisanih v pisavi za slepe ali posnetih na magnetofonske trakove;

— sistemsko je urejena pravica slepih do olajšav v potniškem prometu;

— za zaposlene slepe in slabovidne upokojeince, pozneje pa tudi za starostne in družinske upokojeince je uveden dodatek za tujo nego in pomoč;

— od leta 1954 dalje je uveden beneficiran delovni staž za zaposlene slepe;

— na pobudo te Zveze je sprejet zakon o varstvu civilnih žrtev vojne, s katerim je čez 150 slepih dobilo pravico do osnovne denarne pomoči in dodatka za tujo nego in pomoč;

— za izboljšanje socialnega stanja članov je bil v Sloveniji sprejet dogovor o družbeni denarni pomoči, po katerem je precej naših starejših članov le dobilo primernejšo denarno pomoč, najhuje prizadeti pa tudi dodatek za tujo nego in postrežbo;

— zagotovljene so zmogljivosti in uvedena praksa za okrevanje slepih v posebnih, za to prirejenih domovih;

— vpeljana in že zelo razvejena je športno-rekreativna dejavnost med slepimi itd.

Z doseženimi rezultati pa Zveza društev slepih in slabovidnih ni zadovoljna. Rešiti je treba še mnogo perečih vprašanj, ki slepe še vedno ovirajo, da se ne morejo povsem enakopravno z videčimi vključiti v družbeno in gospodarsko življenje. Poleg tega je treba nadaljevati s tistimi akcijami, ki so trajnejšega pomena, in spremljati izvajanje že sprejetih sistemskih rešitev.

Najpomembnejša pereča vprašanja za slepe v Sloveniji so:

1. Omenili smo, da se za šolo sposobna slepa mladina po končani osnovni šoli lahko vključi v ustrezno poklicno šolo. Res je, da se nekateri vključijo v redne srednje šole. To zmorejo le inteligenčno najsposobnejši in najprizadevnejši mladinci, in še to s posebno pomočjo društev. Pouk v srednjih šolah ni prirejen za slepe in tudi tiflopedagogov v njih ni. Zaradi tega imamo v okviru Centra za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki tudi poklicno šolo za slepe in slabovidne. V njej se na vidu prizadeti mladinci po končani osnovni šoli usposablajo za telefoniste in administratorje. Ta šola v Centru in delno tudi drugi dve dejavnosti (varstvo ostarelih slepih in invalidska delavnica) pa živijo v izredno težkih, skrajno neprimernih razmerah. Nimajo ustreznih prostorov za internat niti ne primernih učilnic, da o teleovadnici in drugih nujnih prostorih sploh ne govorimo. V takšnih razmerah se slepi mladinci že vrsto let usposablajo za življenje in delo, da bi ne bili vse življenje v breme družbi. V takšnih prostorih pa so se do sedaj slepi mladinci lahko usposabljali le s skrajnim prizadevanjem in požrtvovalnostjo pedagogov in vzgojnega osebja. Rešitev problema je že več let na vidiku. Pripravljene so vsi načrti za internat in šolo, vendar se zagotovitev potrebnih sredstev nenehno izmika.

2. Drugi, nič manj resen problem slepih v Sloveniji je uveljavitev pravice do socialne rehabilitacije pozneje oslepelih. Problem je v tem, da pozneje oslepel po končanem bolnišničnem „zdravljenju“ nimajo zagotovljene usposobitve za kolikor toliko normalno življenje. Morali bi se pod strokovnim vodstvom prilagoditi nastalim razmeram (za življenje in delo v družini in gospodinjstvu, prilagoditi se okolju ter bližnji in širši soseski, znova se naučiti pisati, znati nakupovati, hoditi v službo, potovati, uporabljati povsem drugačne tehnične pri-

pomočke itd.), kot je to zagotovljeno za druge kategorije občanov, ki postanejo invalidi. Društva in Zveze društev nimajo zagotovljenih sredstev, da bi izvajali socialno rehabilitacijo, širša družbena skupnost pa na dosedanja prizadevanja organov Zveze ni reagirala pozitivno. Tako so pozneje oslepel še vedno popolnoma odvisni od laičnega, mučnega in dolgotrajnega uvajanja v življenje med najbližjimi svojci, dalje od nekaterih požrtvovalnih ter že izkušenih slepih in požrtvovalnih videčih sodelavcev društev in Zveze.

Število pozneje oslepelih pa ni tako majhno. Mednje štejeemo tiste občane, ki oslepijo po 15. letu starosti. Letno je v Sloveniji takšnih primerov okrog 80. Res je, da nekaterih najstarejših in tistih, ki so poleg slepote tudi drugače težko invalidni, da so za stalno privezani na posteljo, ne bomo učili vsega, vendar še kljub temu ostane okrog 50 občanov potrebnih socialne rehabilitacije. Za te bi letno potrebovali okrog 150.000,00 din.

Zveza društev je pripravila program in kadre za izvajanje take rehabilitacije. Bila je in je še pripravljena zagotoviti potreben prostor in začasno, dokler se prostorsko ne usposobi Center v Škofji Loki, prevzeti tudi organizacijo in izvajanje. Vendar pa se Zdravstvena skupnost Slovenije in Skupnost invalidsko pokojninskega zavarovanja ne moreta sporazumeti o delitvi stroškov rehabilitacije.

3. Zelo pereče vprašanje za slepe je tudi financiranje knjižnice za slepe. V Sloveniji imamo eno samo takšno knjižnico. Sicer bi tudi ta bila dovolj, ima pa zelo majhno zalogo knjig. Knjige so pisane v točkopisu za slepe ali pa posnete na magnetofonske trakove. Te knjige so zelo drage, ni pa zagotovljeno financiranje. V glavnem so vse le v unikat. Imamo jih nekaj malega čez 800. Letno naredimo novih le okrog 50, vendar jih vsako leto nekaj dotraja. Če bomo nadaljevali s takšnim tempom, bomo šele čez dobrih 20 let dosegli sedanje povprečje knjig na prebivalca v splošnih knjižnicah, da o drugih in o knjigah v zasebnih knjižnicah ne govorimo. Torej so tudi na tem področju slepi mnogo na slabšem kakor drugi občani.

Problemov je še več, vendar bi slepi v Sloveniji bili zelo zadovoljni, če bi v bližnji bodočnosti bili rešeni vsaj omenjeni trije. Za rešitev teh vprašanj si organi Zveze društev stalno prizadevajo in si bodo tudi še v bodoče, vse do rešitve.

Zveza društev slepih in slabovidnih v Sloveniji

Mesto Metlika skozi zgodovino

MILAN BRAČIKA

(nadaljevanje s 3. st.)

dneh pregazili, razkosali in si jo razdelili med seboj. K temu so veliko pripomogle razne bivše protiljudske vlade, ki jim je bila ljudska enotnost zadnja skrb.

Prvi okupatorjevi vojaki, in sicer Nemci, so šli skozi Metliko v treh oklopnih avtomobilih dne 11. aprila 1941. Prišli so iz Karlovca in se usmerili proti Novemu mestu. V nedeljo, 13. aprila 1941 pa so Metliko zasedle nemške čete, vendar le začasno. Že po nekaj dneh so se umaknile in do 4. maja istega leta, ko so Metliko zasedli Italijani, je bilo mesto brez okupatorja. Ko je prišel italijanski bataljon, ki je štel okoli 700 vojakov, so se ti nastanili prve dni v gradu, komendi, bivšem Sokolskem domu, v šoli in v raznih drugih javnih zgradbah, nekaj se jih je naselilo tudi po privatnih hišah. Kasneje, še istega leta, pa so si napravili skupne barake na Vejarju ob cesti Metlika-Rosalnice. Njihovo svobodno sprehanje po mestu pa ni trajalo dolgo, kajti komunistična partija, ki je še pred vojno imela na tem delu slovenske zemlje veliko svojih pristašev, je pričela organizirati odpor oziroma vstajo proti okupatorju.

Že v jeseni 1941 so se odpravili v gozdove prvi metliški partizani. To so bili: Ivan Črnič, Toni Prus in Jože Slobodnik. Priključili so se belokranjski četi, ki pa je bila v začetku novembra 1941 zaradi izdajstva skoraj uničena. Med padlimi partizani so bili tudi vsi trije prej imenovani Metličani. Odhod metliških partizanov v gozdove pa je bil le začetni korak za pot, ki jo je nakazala KPS. Svobode željni Metličani so se klicu KPS v vedno večjem številu odzivali. Že v novembru 1941 in v prvih mesecih leta 1942 je na nekaterih sestankih priseglo OF veliko Metličanov. Metliški mladinci in mladinke so bili že prve mesece 1942 organizirani v takratnem SKOJ in so se takoj začeli z različnimi diverzantskimi akcijami in bojkoti upirati okupatorju. Vsa navodila, ki jih je dajala KPS, so predvsem člani SKOJ dosledno izpolnjevali, čeprav je bilo velikokrat ogroženo njihovo lastno

življenje. Napisne deske metliških ulic in trgov, imenovanih po raznih fašističnih voditeljih in mnoga italijanska bojovniška gesla na metliških hišah so bila čez noč poškrabljena s črnolom. To je bila le ena izmed akcij, ki jih je izvrševala metliška mladina. Številne so bile tudi trosilne akcije (listki, razni letaki, ki so pozivali ljudstvo k oboženi vstaji itd.), ki so jih izvedli metliški skojevci. Zbiranje denarja, raznega sanitetskega materiala, obleke, orožja itd. pri simpatizerjih OF je prav tako razen starejših ljudi izvrševala mladina. Ves nabavni material so pošiljali partizanom v gozdove na razne načine, največkrat z zvijačo (orožje so vozili na vozu, zakopano v hlevski gnoj itd.). Da je bilo delo KPS plodno, sklepamo lahko po tem, da je bila Metlika že prve mesece leta 1942 skoraj v celoti organizirana v borbi proti okupatorju. Na pobudo KPS so bile ustanovljene tako imenovane „trojke“ in razne skupine, v katere so bili vključeni ljudje raznih poklicev (obrtniki, gostilničarji, trgovci, kmetje, intelektualci in podobno). Razumljivo je, da so vse te akcije in sovražno razpoloženje prebivalcev do okupatorja tega prisilile, da je postal vse bolj buden. Začel je izvajati ostre protiukrepe, predvsem proti civilnemu prebivalstvu. Tako so bila prepovedana vsa zborovanja ali sestajanje več ljudi skupaj, uvedena je bila stroga policijska ura, včasih celo ob petih popoldne. Prepovedano je bilo tudi poslušanje tujih radijskih postaj, predvsem zavezniskih. Od časa do časa so okupatorjevi vojaki skupaj s karabinjerji in policijo izvrševali po hišah razne preiskave. Ti ukrepi so se stopnjevali iz dneva v dan, posebno pa so bili poostreni v maju 1942, ko je iz Metlike odšla večja skupina mladincev v partizane. Po tem

množičnem odhodu Metličanov v partizane se je okupatorjev srd razplamtel, posebno v juliju istega leta, ko so po vseh okoliških vaseh in v mestu samem izvršili množične racije ter odpejlali nešteto njim sumljivih ljudi, predvsem pa svojce partizanov, v razna koncentracijska taborišča. Okupatorjevemu preganjanju naših ljudi so se v Metliki jeseni 1942. leta pridružili še izdajalci slovenskega ljudstva — bela garda.

Skupno z Italijani so belogardisti ustanovili močno postojanko na Suhorju pri Metliki. Vgnezdili so se v župnišču in šoli, od koder so hoteli v glavnem kontrolirati cesto Metlika-Novno mesto. Njihovo prebivanje v tej postojanki pa je bilo kratko, kajti v noči 26. novembra 1942 so borci Cankarjeve brigade, Vzhodnodolenjskega odreda in 13. proleterske brigade omenjeno postojanko popolnoma likvidirali. To je bila v tem času ena največjih partizanskih zmag na tem ozemlju. Ta zmaga partizanov je privedla okupatorja v Metliki do tega, da je že poleg obstoječih bunkerjev ogradil vse mesto z bodečo žico. Vsa okupatorjeva strahovanja in represalije pa niso strle ljudskega odpora.

Na pomlad 1943 so slovenski partizani skupno s hrvatskimi napadli Metliko. Borba je trajala dve noči, toda dobro utrjene Metlike partizani niso mogli zavzeti, predvsem zato ne, ker do takrat še niso imeli težkega orožja. Vse do razpada fašizma in kapitulacije italijanske vojske v septembru 1943. leta so Metličani ves čas vneto podpirali OF in skrbeli za partizansko vojsko. Vzporedno s tem pa je tudi okupator vse bolj preganjal naše ljudi, tako da so bili zapori v metliškem gradu polni aktivstov OF. Ob kapitulaciji Italije, to je od 9. septembra 1943 pa do konca vojne je bila Metlika

polet Črnolmja važno partizansko kulturno, gospodarsko in politično središče. Z uvedbo splošne mobilizacije, ki jo je proglasila OF, so bili v Metliki mobilizirani vsi moški od 18. do 45. leta starosti, ki so bili sposobni za borbo. V Metliki sami je bil osnovan odbor OF, ki je vodil upravno-politično delo. Njemu v pomoč so začele delovati razne gospodarske komisije. Naloga slednjih je bila predvsem ta, da so skrbele za redno preskrbo vojaških enot s hrano in za preskrbo civilnega prebivalstva. Organizirane so bile delavnice (krojaška, čevljarška, mehanična, kovaška itd.), ki so opravljale usluge pripadnikom vojaških enot in civilnemu prebivalstvu. Ustanovljena je bila tudi etapna kuhinja, kjer je dobil hrano vsak prehodni aktivist in borec. Zaživelo je tudi kulturno življenje in na raznih takratnih mitingih so bili ljudem prikazani uspehi NOB in POS (partizanski odredi Slovenije). Ta razmah in navdušenje ljudi je delno zavrla nemška ofenziva v oktobru 1943. Po končani ofenzivi so se razmere v Metliki zopet uredile in ljudje so še z večjo voljo in veseljem skrbeli za svojo partizansko vojsko. Že v januarju 1943 je bila ustanovljena oficirska šola glavnega štaba NOV in POS. Ko je februarja 1944 prvi slovenski parlament — SNOS (slovenski narodnoosvobodilni svet) na svojem prvem zasedanju v Črnolmju sprejel odlok o izgradnji ljudske oblasti, so bile na njegovem temelju že v aprilu 1944 po vsem osvobojenem ozemlju Slovenije razpisane volitve v organe KNOO (krajevni narodnoosvobodilni odbor) in OIO (Okrajni izvršni odbori). Ti odbori so delovali vse do osvoboditve.

(Nadaljevanje prihodnjic)

ZAHVALA

Ob boleči izgubi očeta JOŽETA ŠUKLJETA se iskreno zahvaljujemo sindikalni organizaciji delovne skupnosti skupnih služb, še posebno pa sodelavcem TOZD Kodranke za podarjene vence in za udeležbo na pogrebu ter tolažilne besede.
JOŽICA BRINC
VIDA BULIČ

NA OBISKU PRI KREATORKAH – Prostor, v katerem bivajo naše kreatorka v Ljubljani, je premajhen za delo. Dekleta se stiskajo, vendar jim dobre volje nikoli ne manjka. Zadnje čase pa so vedno uspešnejše in naše kolekcije vzbujajo pri kupcih nemalo pozornosti ter so deležne veliko pohvale.
Foto: Branko Herak

Ob nedavnem obisku v Mirni peči smo naredili tudi tale posnetek. Dekle dela na pakirnem stroju, s katerim je zelo zadovoljna. Mi pa smo bolj malo zadovoljni s poročanjem o dogajanjih v Mirni peči. Obljuba smo dobili in upamo na boljše. Foto: Branko Herak

Ureja uredniški odbor: Slobodanka Videtič, Stevica Medek, Dragica Nenadič, Milan Travnikar, Milan Bračiča, Marjan Pavlovič, Ivan Brodarič in Ivan Biščan. Glavni in odgovorni urednik: Toni Gašperič, tehnični urednik: Janez Pezelj. Izdaja Belokranjska trikotažna industrija Metlika. VEZILO izhaja enkrat na mesec v 1700 izvodih. Stavak, filmi in prelom Dolenjski list, tisk KNJIGOTISK Novo mesto.

Je Mirna peč preveč – mirna?

Ko je moja katra žrla kilometre proti Mirni peči, sem se razveselil del na cesti. No, končno tudi tu asfalt. V nosnice mi je silil smrad z velikega smetišča, nasproti katerega bivajo Romi, brskajo po odpadkih, da bi našli kaj uporabnega za svoje bedno življenje tam na robu Novega mesta. Smetišče bodo baje preselili v zapuščene kammolome nekje pri Šentjemeju, Romi pa bodo ostali s svojo revščino, primitivizmom in z bledim upanjem, da nekdo misli tudi na njihovo usodo.

Kako težko je čakati na druge!

Stara bajta, ki je nekdanj živitarila pred vhodom v našo TOZD, je porušena. Na njenem mestu se razprostira zaenkrat gol prostor, ki bo, kot mi je zatrdil tovariš Bevc, postal lep park, da bodo počivale oči in da se bo duša veselila zelenih dreves, trave, po kateri je pri nas prepovedano hoditi.

Od nekdanj so ljudje hodili po travi in takrat so bili gotovo srečnejši kot danes, ko se njih podplati dotikajo sivo črnega asfalta. Mirnopedski bazen je izčrpal delovno silo in težko je dobiti mlada dekleta, ki bi vsakodnevno sedala za stroj. Iz metliške poklicne šole jih bo v kratkem nekaj prišlo v Mirno peč, toda mladi ljudje neradi hodijo v kraje, kjer ni kulturnega ne športnega ne drugačnega življenja. Minili so časi, ko je bil človek zadovoljen s

kosom kruha in s kupico vina. Mladi, ki spoznavajo svet, hočejo živeti s polnimi pljuči, s polno dušo in s širokim srcem.

Mirna peč jim tega ne more zagotoviti. Naprezanja bodo morala potekati v smeri bogatejšega človekovega življenja, kajti ob dveh nastane praznina, ki jo je treba zapolniti s kinom, z igranjem košarke, rokometu, z ogledom gledališke predstave, z bogato knjižnico. Mlade mamice hočejo in zahtevajo varstvo za svoj naraščaj.

Je v nekaterih krajih naš osebni standard presegel družbenega? Še nekaj se mi je pričelo motati po glavi. Navsezadnje ni težko asfaltirati ceste (čeprav ni denarja, da bi se iz njega delal gnoj), lahko je porušiti staro bajto in tako naprej – krvavo težko pa je spremeniti – vsaj za mišjo dlako – navade ljudi, njihov način mišljenja. Vse preveč smo zakovičeni, preveč utirjeni. Veliko Krke mora preteči, da prepričamo ljudi o tem, kako bi bilo to in to zanje veliko boljše, kajti za vsako novost, ki izniči staro, slabšo, je potrebno vložiti na kupe energije, živcev, besed. Ta sila bi se lahko koristneje, učinkovitejše sproščala kje drugje. (Mimogrede: so naši mladi strokovnjaki res prav in maksimalno izkoriščeni?)

Tako je bilo v Mirni peči z uvedbo kolektivne (skupinske) norme pri adjustiranju. In danes so dekleta zadovoljna. Uvajanje novosti nosi s seboj strah o

degradaciji (pomanjšanju, izničanju, nespoštovanju?) človeka, nosi s seboj strah, da bo novo, nepreizkušeno slabše, da bo kdo izgubil položaj. In podobno. Mar ne stremimo vsi skupaj k boljšemu?

V Mirni peči bodo zaposlili v kratkem enajst novih delavk in kar je mogoče še razveseljivejše: nekatera dekleta, ki so drvela po boljši kos kruha v novomeška podjetja, se zadnje čase vračajo tja, kjer so pogonale korenine. Vzroki vračanja bi morda koga prizadeli, je pa dejstvo, da tako je.

Kaže to na boljši položaj delavcev v Beti?

TONI GAŠPERIČ

Kontrola končnih izdelkov je hudo važna reč. Na sliki je kontrolorka iz Mirne peči. V osmih urah mora pregledati tisoč dvesto moških spodnjih hlač. Tovarišica mi je rekla, da normo že nekako zmore. FOTO: Branko Herak